norden

Norræn samfélagsgerð á nýjum tímum

Formennskuáætlun Svía í
Norrænu ráðherranefndinni 2013

Norræn samfélagsgerð á nýjum tímum

Formennskuáætlun Svía í Norrænu ráðherranefndinni 2013

ISBN 978-92-893-2420-5

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2012-748>

ANP 2012:748

© Norræna ráðherranefndin, Kaupmannahöfn 2012

Umbrot: Jette Koefoed

Ljósmyndir:

Kápa: Henrik Trygg/imagebank.sweden.se

Bls. 2: Karin Beate Nøsterud

Bls. 6: Ola Ericson/imagebank.sweden.se

Bls. 7: Regeringskansliet og Pawel Flato

Bls. 8: ImageSelect

Bls. 13: Justin Brown/imagebank.sweden.se

Bls. 16: Melker Dahlstrand/imagebank.sweden.se

Bls. 21: Lena Granefeldt/imagebank.sweden.se

Bls. 24: Ulf Lundin/imagebank.sweden.se

Bls. 27: Sonia Jansson/imagebank.sweden.se

Bls. 28: Cecilia Larsson/imagebank.sweden.se

Bls. 30: Nino Satria

Bls. 32: ImageSelect

Bls. 35: Miriam Preis/imagebank.sweden.se

Bls. 39: Mona Loose/imagebank.sweden.se

Prentuð eintök: 300

Prentun: Rosendahls-Schultz Grafisk

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

(Norræna ráðherranefndin)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Sími (+45) 3396 0200

www.norden.org

Norrænt samstarf

Norræna samstarfið er eitt umfangsmesta svæðasamstarf í heiminum. Samstarfið nær til Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar auk Álandseyja, Færeyja og Grænlands.

Norræna samstarfið er pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og skiptir miklu í evrópsku og alþjóðlegu samstarfi. Í norrænu samstarfi er unnið að því að styrkja stöðu Norðurlanda í sterkri Evrópu.

Með norrænu samstarfi er unnið að því að efla norræna og svæðisbundna hagsmunir í alþjóðlegu umhverfi. Sameiginleg gildi landanna styrkja stöðu Norðurlanda og skipa þeim meðal þeirra svæða í heiminum þar sem nýsköpun og samkeppnishæfni er mest.

Norræn samfélagsgerð á nýjum tímum

Formennskuáætlun Svía í
Norrænu ráðherranefndinni 2013

Efnisyfirlit

- 7 Formáli
- 9 Norræn samfélagsgerð á
nýjum tímum
- 17 Dregið úr einangrun
- 25 Efling samkeppnishæfni
- 33 Sjálfbært samfélag
- 38 Viðfangsefni vegna lýðþróunar
- 41 Norðurlönd og umheimurinn
- 43 Skipulagsbreytingar hjá
Norrænu ráðherranefndinni

Formáli

Samstarf ríkisstjórna Norðurlanda í Norrænu ráðherranefndinni hefur tengt þjóðir okkar nær en ella í rúm fjörutíu ár. Ráðherranefndin er mikilvægur vettvangur fyrir samstarf og viðræður milli landanna og einnig við umheiminn, einkum grannsvæði Norðurlanda.

Pegar Svíar taka við keflinu sem formennskuríki í Norrænu ráðherranefndinni á næsta ári eru þeir sannfærðir um að beita megi norrænu samstarfi til að leysa þau viðfangsefni sem lönd okkar standa frammi fyrir. Við verðum að vinna bug á einangrun fólks, ekki síst á atvinnuleysi ungs fólks. Við verðum að auka samkeppnishæfni landanna um leið og við sköpum sjálfbært samfélag og setjum markið hátt í velferðarmálum. Við verðum að bregðast við lýðþróun þar sem æ færri verða að sjá æ fleirum farborða.

Samfélagsgerð Norðurlanda verður í öndvegi á formennskuári Svía í Norrænu ráðherranefndinni 2013. Sú samfélagsgerð hefur reynst mikilvægur hvati að hagvexti, velferð og samstöðu í löndum okkar. Og hún mun gera okkur enn betur í stakk búin til að þróa norrænt samstarf og standa saman um að leysa viðfangsefni nýrra tíma.

Fredrik Reinfeldt
Forsætisráðherra

Ewa Björling
Norrænn samstarfsráðherra

Norræn samfélagsgerð á nýjum tímum

Samfélagsgerð Norðurlanda andspænis áskorunum framtíðar

Hagvöxtur og félagsleg samheldni haldast í hendur í samfélagsgerð Norðurlanda. Tekjujöfnuður, samkeppnishæfni, nýsköpunarkraftur, atvinna, jöfnuður, jafnrétti og umhverfisvernd skipa löndunum oftast í fremstu röð á heimsmælikvarða. Efnahagskreppur síðari ára hafa leitt hlutfallslegan styrk Norðurlanda enn betur í ljós.

Samfélagsgerð Norðurlandabjóðanna er nátengd mikilvægum gildum, einkum lýðræði, hreinskiptni, félagslegri samheldni, virðingu fyrir ólíkum sjónarmiðum, jafnrétti og frelsi einstaklingsins.

Velgengni Norðurlanda má að mörgu leyti þakka því að við höfum lengst af aðhyllst viðskiptafrelsi og hreinskiptni í efnahagsmálum. Heimamarkaðir landanna eru litlir og því mikilvægt að fyrirtæki geti stundað útflutning og vaxið á erlendum vettvangi. Við metum mannauð frá öðrum löndum og erum umburðarlynd gagnvart ólíkum menningarheimum, trúarbrögðum og viðhorfum.

Við trúum á félagslega samheldni; á samfélag þar sem tekjumunur er lítil og metnaðarfullt velferðarkerfi sem veitir almenningi góða menntun, heilbrigðisþjónustu, umönnun og aðra opinbera þjónustu. Jafnframt hefur okkur tekist að skapa félagslegt öryggisnet sem verndar einstaklinginn og auðveldar honum að aðlagast síbreytilegum aðstæðum.

Jafnrétti kynjanna er okkur mikið kappsmál. Við erum reyndar ekki komin í mark, konur fá enn lægri laun en karlar og fjölskylduábyrgðin hvílir þyngra á herðum kvenna en karla. Konur á Norðurlöndum láta þó meira að sér kveða í stjórnmálum, efnahagslífi og félagsmálum en kynsystur þeirra í flestum öðrum löndum heims. Margar konur skipa þjóðþing okkar og ríkisstjórnir og atvinnuþátttaka kvenna er meiri en víða annars staðar í heiminum. Aldrei verður þó hamrað nóg á því hve mikilvægt er fyrir stöðu kvenna að nægt framboð sé á góðri dagvistun fyrir börn, að skattareglur séu sanngjarnar og að stöðugt og áþreifanlega sé leitast við að ná jafnrétti, einnig á vinnumarkaði.

Við leggjum áherslu á félagslega samheldni og jafnrétti um leið og frelsi einstaklingsins er áberandi í löndum okkar. Við viljum veita einstaklingnum tækifæri til að þroskast, axla ábyrgð og þora að efast um ríkjandi reglur og skipulag. Þannig sköpum við jarðveg fyrir þróttmikla einstaklinga sem hugsa frjálst og leggja sitt af mörkum til að laða fram sköpunarkraft, nýsköpun og framfarir.

Norræn samfélagsgerð stendur styrkum fótum á tímum hnattvæðingar. Til að tryggja hagvöxt, velferð og samheldni til framtíðar verðum við þó að leysa viðfangsefni sem ógna sjálfbærni og framförum til lengri tíma lítið. Við verðum að vinna bug á einangrun, einkum fólks sem hefur lítil tengsl við vinnumarkað, styrkja stöðu okkar í harðnandi alþjóðasamkeppni, tryggja sjálfbæra þróun til langs tíma og bregðast við hækkandi meðalaldri fólks. Norrænt samstarf getur lagt ýmislegt af mörkum til að finna hugsanlegar lausnir.

Dregið úr einangrun

Þrátt fyrir efnahagslega farsæld eru alltof margir einstaklingar utan vinnumarkaðar á Norðurlöndum. Ungmennni og fólk af erlendum uppruna eiga hvað erfiðast með að fóta sig á vinnumarkaði og kemur þar margt til. Þessir hópar finna áþreifanlega fyrir því að vera hornrekur í samfélaginu, þá skortir ekki einungis það efnahagslega öryggi sem atvinnutekjur veita heldur einnig samneyti við annað fólk og það sjálfstraust og sjálfsmýnd sem þroskandi starf gæti veitt þeim.

Launavinna er því ekki aðeins tæki til að skapa velferð og auka hagvöxt heldur felst gildi hennar ekki síst í því að þroska einstaklinginn. Fólk sem getur ekki séð sér farborða verður fyrir streitu sem getur haft áhrif á andlegt ástand og efnahag og valdið einangrun og þunglyndi. Því er brýnt að efla og auka fjölbreytni á vinnumarkaði bæði fyrir ungt fólk og fólk af erlendum uppruna.

Atvinnuþátttaka er einnig mikilvæg til að efla samheldni í samfélaginu. Vinnandi fólk finnur síður fyrir fátækt eða fjárhagskröggum. Atvinnustefna sem felur í sér fjölgun starfa er því mikilvæg leið til að jafna skiptingu gæða í samfélaginu.

Einstaklingar lenda utangarðs af ýmsum ástæðum. Þá getur skort tilhlýðilega hæfni og menntun, veikindi geta aftrað þeim frá því að

hverfa aftur til vinnu en einnig skattar eða flutningar á milli tryggingakerfa landanna geta hneppt fólk í gildru fátæktar. Norrænu löndin verða því að tryggja að menntakerfin búi ungmenni undir þátttöku á vinnumarkaði en einnig að reglur um flutninga bæði hvað varðar vinnumarkað, almannatryggingakerfi og skattareglur, veiti einstaklingnum nægilega hvatningu og tækifæri til að vinna. Þjóðir Norðurlanda búa yfir ólíkri reynslu á þessum sviðum og geta því lært hver af annarri.

Ef við ryðjum slíkum hindrunum úr vegi greiðum við fyrir frjálsri för fólks innan Norðurlanda og eflum sameiginlegan vinnumarkað landanna. Um leið og fólk fær aukin tækifæri til að flytja búferlum milli landa, búa í einu landi en vinna í öðru og stunda nám eða atvinnurekstur yfir landamæri þá eflist vinnumarkaðurinn. Fyrir vikið myndi einnig draga úr einangrun.

Efling samkeppnishæfni

Stjórn mála- og efnahagsástand í heiminum hefur breyst hratt á síðari árum. Alþjóðleg samkeppni eykst stöðugt, einkum frá ört vaxandi hagkerfum í Asíu, Afríku og Suður-Ameríku. Samkeppni hefur aukist í næstum hverjum einasta lið í framleiðslukeðjum vöru og þjónustu þar sem keppinautarnir bjóða upp á mikil gæði og þekkingu á mun ódýrara verði en við eigum að venjast.

Allt hefur þetta áhrif á hagvöxt og velferð á Norðurlöndum þar sem hagkerfin eru lítil og tiltölulega opin. Almennt höfum við hagnast á hnattvæðingunni en erum jafnframt stöðugt minnt á að ekki er öruggt að dagar hagsældar og efnahagslegs styrks vari um alla framtíð. Því mun reyna mikið á hæfni okkar til að breyta og endurnýja ef við viljum standa vörð um velferð sem tekið hefur marga áratugi að skapa. Fyrirtæki verða í auknum mæli að leita á ný mið með nýjum keppinautum. Okkur ber að standa vörð um fríverslun í heiminum. Nýjar kröfur verða gerðar til atvinnulífsins og samfélagsins í heild um að aðlaga sig, breytast og þróa nýjar vörur og þjónustu. Nýsköpun kallast sú nýja hugsun í atvinnu- og samfélagsstefnu sem á að tryggja samkeppnishæfni okkar og norræna samfélagsgerð.

Í heimi þar sem fjármagnsstreymi verður æ hraðara og samkeppni um fjármagn fer vaxandi getum við nýtt okkur nán tengsl Norðurlandabjóðanna. Við búum við svipað atvinnulíf og samfélagsgerð og því reynist okkur auðveldara en mörgum öðrum þjóðum að ráðast í

sameiginlegar fjárfestingar og aðgerðir á sviðum þar sem við getum aukið samkeppnishæfnina og látið að okkur kveða á alþjóðavettvangi.

Sjálfbært samfélag

Sjálfbær þróun fullnægir þörfum samtímans án þess að draga úr möguleikum framtíðarkynslóða til að fullnægja sínum þörfum. Norræna velferðarkerfið finnur í auknum mæli fyrir því að taka þarf tillit til umhverfis- og loftslagsmála, orkuframboðs, nýtingar náttúruauðlinda, matvælaframleiðslu, öryggis, heilsubrests og öldrunar.

Viðfangsefni sem blasa við okkur geta orðið okkur hvatning til að finna lausnir sem geta styrkt stöðu Norðurlanda í alþjóðlegri samkeppni. Slíkt krefst samvinnu milli mismunandi samfélags- og þekkingarsviða, einnig þvert á landamæri.

Afleiðingar loftslagsbreytinga á fólk og náttúru eru nú þegar töluverðar. Áhrif á efnahag og velferð verða enn meiri með hlýnandi loftslagi á norðurhveli jarðar. Mildari vetur og aukin úrkoma munu einnig hafa áhrif á fiskveiðar og fiskeldi, landbúnað, matvælaframleiðslu og skógrækt sem og afkomu, heilsu og umhverfi fólks. Norrænt samstarf getur auðveldað löndunum að takast á við viðfangsefni vegna loftslagsbreytinga og nýta þau tækifæri sem þær skapa.

Áætlað er að á árinu 2030 verði orkuþörf heimsins 50% meiri en nú. Orka ræður úrslitum um hagvöxt og atvinnu en aðgengi að nýtanlegum orkulindum nægir ekki fyrir þann hagvöxt sem lönd heimsins gera ráð fyrir. Á Norðurlöndum eru góðar aðstæður til að vinna orku úr endurnýjanlegum auðlindum. Við erum sammála um mikilvægi orkunýtni og við höfum gripið til aðgerða til að auka nýtni auðlinda okkar. Markmiðum í loftslagsmálum verður einungis náð ef við styrkjum norrænt samstarf um að auka orkunýtni og aukum hæfni okkar til að vinna endurnýjanlega orku.

Viðfangsefni vegna lýðþróunar

Gífurleg viðfangsefni blasa við á mörgum landsvæðum og í sveitarfélögum á Norðurlöndum þegar fólki á vinnufærum aldri fækkar, íbúarnir eldast og skortur verður á hæfu vinnuafli. Æ færri verða að sjá æ fleirum farborða. Til að bregðast við þessari þróun er nauðsynlegt að grípa til aðgerða sem miða að því að virkja fleira fólk í vinnu, lengja starfsævina og gera fleirum kleift að fóta sig á vinnumarkaði. Þannig má fjölga unnum stundum, auka skattatekjur og bæta úr skorti á vinnuafli.

Hækkandi meðalaldur skapar sérstakan vanda í strjálbýli, ekki síst að því er varðar verslun og opinbera þjónustu en einnig varðandi innviði, framboð á hæfu vinnuafli, húsnæði, samgöngur og atvinnuþróun. Til að auka svæðisbundinn hagvöxt er nauðsynlegt að skapa ný sóknarfæri, meðal annars með nýrri nálgun og nýsköpun í þjónustu og framleiðslu. Eldri borgurum fjölgar sífellt en þeir eru jafnframt virkari, vinnufærari og búa við betri hag en fyrri kynslóðir.

Þegar langlífi eykst verðum við að átta okkur á því að sýn okkar á hin ýmsu aldursskeið tekur breytingum. Í samfélagi þar sem margir verða níráðir og jafnvel 100 ára hljóta hugmyndir að breytast um hvað við tökum okkur fyrir hendur á hinum ýmsu tímabilum ævinnar.

Norrænu þjóðirnar geta skipst á reynslu af stefnumótun til að bregðast við breytttri aldursskiptingu íbúa og áhrifum hennar á þjóðarhag. Við getum einnig myndað sameiginlegan norrænan vettvang til að skapa þekkingu á þessu sviði.

Norðurlönd og umheimurinn

Þjóðir Norðurlanda eru nátengdari en flestar aðrar þjóðir heims. Í augum umheimsins erum við áþekk, við hugsum svipað, viljum svipað og kjósum svipað. Þannig getum við staðið saman að lausnum á alþjóðavettvangi, jafnvel á öðrum sviðum en þeim sem unnið er að innan vébanda Norrænu ráðherranefndarinnar.

Sameiginleg rödd okkar heyrir í heiminum, um sjálfbærni, lýðræðisþróun, jafnrétti, alþjóðlega samstöðu og friðsamlegar lausnir á deilumálum. Við erum meðal þeirra ríkja heims sem verja mestu fé til þróunarsamvinnu, við styðjum SP og aðrar alþjóðastofnanir og leggjum

mikilvægu alþjóðastarfi lið. Við höfum löngum beitt okkur fyrir friði og frelsi og höfum því áunnið okkur virðingu sem við munum beita á uppbyggilegan hátt í baráttunni fyrir auknu réttlæti í heiminum.

Norræna ráðherranefndin hefur löngum átt náið samstarf við grannsvæði Norðurlanda, það er að segja Eystrasaltsríkin, Norðvestur-Rússland, Kanada og Norðurskautsráðið. Þar höfum við veitt fjölmörgum áætlunum og samstarfsverkefnum brautargengi með norræn gildi að leiðarljósi.

Við stöndum áfram vörð um orðstír Norðurlanda og munum efla hann enn frekar.

Dregið úr einangrun

Atvinnuleysi ungs fólks verður í brennidepli á formennskuári Svía.

Atvinna er ungri konu eða karli ekki einungis tekjulind heldur einnig lykill að þátttöku í samfélaginu. Vinnumarkaðurinn er því eitt helsta tækið sem við höfum til að skapa þjóðfélag fyrir alla.

Norðurlandabúum er ljóst að menntun, löggjöf og frjáls för fólks hafa áhrif á tækifæri ungs fólks til að komast inn á vinnumarkað. Á síðari árum hefur atvinnuleysi ungs fólks aukist víðast hvar á Norðurlöndum, mishratt og í mismiklum mæli. Auk þess standa norrænu löndin – að Íslandi undanskildu þar sem meðalaldurinn er tæplega 37 ár – frammi fyrir íbúðapróun þar hlutfallslegur fjöldi hinna eldri eykst stöðugt eftir því sem meðalaldur hækkar. Alls staðar á Norðurlöndum er atvinnuleysi mest meðal ungmenna af erlendum uppruna.

Undir yfirskriftinni „Fleiri ungmenni í störf á Norðurlöndum“ verður á árinu 2013 gerður víðtækur samanburður á leiðum sem löndin hafa farið til að greiða fyrir atvinnuþátttöku ungs fólks. Aðgerðir landanna í skatta-, mennta- og vinnumálum verða skimaðar.

Í maí 2013 verður efnt til leiðtogafundur um vinnumál en auk forsætisráðherra landanna taka aðrir aðilar úr þjóðfélaginu þátt í fundinum, þar á meðal æskulýðssamtök, aðilar vinnumarkaðarins, stjórnvöld, menntastofnanir og atvinnurekendur sem eru með margt ungt fólk í vinnu.

Norræna félagið í Svíþjóð hefur einnig sett atvinnu ungs fólks í öndvegi en í aðdraganda formennskuárs Svía ýtti félagið nýju verkefni úr vör undir yfirskriftinni „Framtakssamir ungir Norðurlandabúar“.

Á formennskuárinu verður einnig fjallað um stöðu fólks af erlendum uppruna á norrænum vinnumarkaði. Atvinna og menntun eru bestu leiðirnar til að aðlaga nýbúa, einkum ungmenni, að samfélögum okkar. Rætt verður um það sem líkt er og ólíkt með löndunum en einnig verða kynnt fyrirmyndardæmi í tengslum við óformlegan ráðherrafund um innflytjendamál. Tækifæri gefst til að ræða ýmis málefni innflytjenda, til dæmis viðurkenningu á menntun og hæfni fólks af erlendum uppruna og hvernig tengja má nýbúa með litla formlega menntun við vinnumarkaðinn. Þá verður rætt um viðbótar-menntun fyrir fólk með erlenda háskólamenntun og mat á loka-prófum frá öðrum löndum.

Alþjóðlegur bragur er yfir Norðurlöndum og þar kunna margir góð skil á viðskiptamenningu, stjórnámum, tungumálum og trúarbrögðum sinna fyrri heimalanda. Áralangt samstarf við unga frumkvöðla af erlendum uppruna í Svíþjóð hefur gefið góða raun. Svíar hyggjast kynna heimsborgaraverkefnið á formennskuárinu.

Afnám stjórnsýsluhindrana er eitt helsta forgangsverkefnið í norrænu samstarfi. Stefnt er að því að fjarlægja eftir því sem við verður komið þær hindranir sem verða á vegi norrænna einstaklinga sem fara á milli landa til vinnu, til að stunda nám eða setjast að í öðru norrænu landi. Þá ber að afnema hindranir sem bitna á atvinnurekstri yfir landamæri. Afnám stjórnsýsluhindrana stuðlar að auknum hagvexti og velsæld. Samkennd Norðurlandabúa eflist og fyrir vikið eykst áhugi erlendra aðila á að fjárfesta í löndunum.

Margra ára samstarf um löggjafarmál og miðlun reynslu um réttarfarsleg málefni hefur verið eitt helsta sérkenni norræns samstarfs enda gegnir slíkt mikilvægu hlutverki við afnám stjórnsýsluhindrana milli landanna. Nú er komið að því að beina samstarfinu inn á brautir þar sem hröð alþjóðaðbróun kallar á nýja hugsun og aðlögunarhæfni. Sem dæmi má nefna mikilvægi þess að þjóðirnar beri saman reynslu sína varðandi skuldasöfnun einstaklinga og tækifæri til skuldauppgjörs sem á tímum efnahagslegrar óvissu getur verið mikið vandamál fyrir hópa sem fram til þessa hafa ekki lent í efnahagslegum ógöngum.

Við innleiðingu Evrópulöggjafar er áriðandi að Norðurlönd reyni eftir megni að forðast of frábrugðnar lausnir. Ella er hætt við að evrópsk löggjöf leiði til nýrra stjórnsýsluhindrana.

Á árinu 2012 hóf Norræna ráðherranefndin endurskoðun á samstarfi um afnám stjórnsýsluhindrana. Markmiðið er meðal annars að stilla betur strengi núverandi og nýrra samstarfsaðila. Að endurskoðun lokinn verða mótaðar tillögur með það fyrir augum að gera afnám stjórnsýsluhindrana enn markvissara.

Norrænn sérfræðingahópur stjórnvalda skilaði á vordögum 2012 loka-skýrslu um stjórnsýsluhindranir á sviði vinnumála og almanna-trygginga. Um þessar mundir er verið að fara yfir tillögur sérfræðinga-hópsins og munu Svíar fylgja því starfi eftir á formennskuárinu.

Jafnrétti hefur löngum verið í öndvegi í norrænu samstarfi. Í framkvæmda-áætlun í jafnréttismálum sem gildir til ársins 2014 er lögð áhersla á að jafnrétti sé undirstaða sjálfbærs samfélags. Reynsla beggja

kynja, hæfni þeirra og sjónarmið nýtist til að skapa sjálfbært og réttlátara þjóðfélag. Jafnrétti stuðli einnig að hagvexti.

Svíar munu leggja áherslu á jafnrétti í kennslu á formennskuárinu. Veita á öllum stúlkum og drengjum færi á að þróa hæfileika sína og áhugamál án þess að staðlaðar kynjaímyndir vefjist fyrir þeim. Í skóla þar sem jafnrétti ríkir ræðst náms- og starfsval af einstaklingnum sjálfum en ekki kyni hans. Skólar sem skila góðum árangri gera miklar kröfur til nemenda og telja námsárangur ráðast af gæðum kennslunnar en ekki kyni nemenda. Gerð verður rannsókn á því hvernig jafnrétti getur stuðlað að sjálfbærri skólaþróun. Safnað verður dæmum frá grunnskólum og leikskólum sem hefur tekist að nýta starf að jafnréttismálum til að bæta skólastarfið. Niðurstöður rannsóknarinnar verða kynntar á málþingi sem Svíar efna til á formennskuárinu.

Á formennskuárinu verður einnig fjallað um jafnrétti á vinnumarkaði. Kannað verður hvernig skortur á jafnrétti á vinnumarkaði þrengir að fjárhag einstaklinga og heimila.

Málefni barna og ungmenna njóta forgangs hjá Norrænu ráðherranefndinni enda um mikilvægan málaflokk að ræða í öllum löndunum. Markmið Norrænu barna- og ungmennanefndarinnar er að bæta lífskjör og auka áhrif barna og ungmenna. Það felur meðal annars í sér nýjar leiðir til að virkja stúlkur og drengi í lýðræðisstarfi, menningarlega fjölbreytni og mannréttindi.

Á formennskuári Norðmanna 2012 eyrnamerkta menningarráðherrarnir fé til norrænna barna- og unglingabókmenntaverðlauna og hófu samræður við Norðurlandaráð um að verðlaunin yrðu veitt í fyrsta sinn á árinu 2013. Svíar fylgja verkefninu eftir en það er liður í stærra átaki til að vekja athygli á barna- og unglingabókmenntum.

Öll norrænu löndin leggja mikla áherslu á menningu í skólum. Norræna ráðherranefndin styrkti gerð yfirlits, sem kynnt var nýlega, yfir rannsóknir um hlutverk menningar í námi. Á formennskuárinu hyggjumst við efla sameiginlega þekkingu okkar á þessu sviði enn frekar. Eftir verður til rannsókna- og stefnumótunarráðstefnu um hlutverk menningar í námi þar sem reynsla Norðurlandþjóðanna verður leidd saman og stefnumótun á þessu sviði eflað.

Norrænu löndin leggja metnað í að innleiða Barnasáttmála SP, hvert með sínu sniði. Á formennskuárinu munu Svíar bjóða til málþings þar sem löndin geta borið saman þekkingu og reynslu sína í því

skyni að greiða fyrir innleiðingu á þessum mikilvæga sáttmála í löndunum.

Sterk menningarleg samkennd byggð á sögulegum grunni er eitt helsta sérkenni norræns samstarfs. Birtingarform og staða menningar er þó síbreytileg. Uppruni Norðurlandabúa hefur aldrei verið fjölbreyttari en nú. Menningarleg fjölbreytni er mikilvægur þáttur í norrænu samstarfi og fjölmennning á Norðurlöndum er hluti af norrænu menningarsamstarfi.

Ný stefnumótun um norrænt menningarsamstarf verður kynnt á árinu 2013. Stefnumótunin skiptist í fimm málaflokka: Sjálfbær Norðurlönd, skapandi Norðurlönd, fjölmennningarleg Norðurlönd, ung Norðurlönd og stafræn Norðurlönd. Skjalið hefur að geyma stefnumótun fyrir menningarsamstarfið til lengri tíma litið en markmiðið er að skapa meiri samfellu og skerpa áherslur í samstarfinu.

Frelsi fjölmiðla og frjáls samskipti eru hornsteinar lýðræðisins. Stafræn þróun hefur breytt forsendum til lýðræðislegrar þátttöku í samfélaginu. Þetta kom ekki síst í ljós í þeim miklu umbrotum sem urðu í heiminum á liðnu ári. Einstaklingar þurfa æ meiri þekkingu til að geta látið að sér kveða. Þeir þurfa einnig að temja sér gagnrýna hugsun til að henda reiður á yfirþyrmandi framboði fjölmiðla. Nú er talað um fjölmiðlalæsi rétt eins og áður var talað um almenna lestrarkunnáttu. Börn og ungmenni verða helst fyrir áreiti nýrra fjölmiðla en eru jafnframt vönust að nota þá. Hin sameiginlega sýn okkar á lýðræði og samfélag – og börn og ungmenni – gerir okkur vel í stakk búin til að vinna saman að þessum málum á norrænum vettvangi. Fundur verður haldinn um fjölmiðlalæsi sem lykil að tjáningarfrelsi og lýðræði.

Í stefnumótun menningarsamstarfsins er meðal annars fjallað um þær hindranir sem enn standa í veginum fyrir því að við getum notið menningar og daglegs lífs í norrænum grannlöndum okkar. Ekki er aðeins um að kenna landfræðilegri fjarlægð heldur einnig skipulagi og tækni. Hér er átt við bætt aðgengi að og dreifingu á norrænu menningarefni í útvarpi og sjónvarpi en einnig hefðbundna menningu á söfnum og í skjalasöfnum. Stafræn tækni auðveldar íbúun-

um að njóta norrænnar menningar og eykur þannig samkennd þjóðanna. Til margs er að vinna með sameiginlegri stefnumótun og að þjóðirnar miðli hver annarri af reynslu sinni. Á árinu 2013 fer fram norræn ráðstefna um stafræna tækni, varðveislu gagna á stafrænu formi og stafrænt aðgengi að menningararfinum.

VERKEFNI

- „Fleiri ungmenni í störf á Norðurlöndum“ – skipst á reynslu af því hvernig greitt er fyrir atvinnuþátttöku ungs fólks.
- Leiðtogafundur forsætisráðherra Norðurlanda þar sem atvinnuleysi ungs fólks er í brennidepli.
- Óformlegur ráðherrafundur um málefni innflytjenda.
- Ráðstefna um viðbótarmenntun fyrir fólk með erlenda háskóla-menntun og mat á lokaprófum frá öðrum löndum.
- Miðla reynslu norrænu landanna af skuldasöfnun.
- Greina frá sænska heimsborgaraverkefninu.
- Ljúka endurskoðun á starfi um afnám stjórnsýsluhindrana.
- Kynna rannsókn á jafnrétti í skólum.
- Greina fjárhagslegar afleiðingar af skorti á jafnrétti.
- Málþing um réttindi barna.
- Fundur um fjölmiðlalæsi sem lykil að tjáningarfrelsi og lýðræði.
- Ráðstefna um hlutverk menningar í námi.
- Ráðstefna um stafræna tækni, varðveislu í stafrænu formi og stafrænt aðgengi að menningararfinum.

Efling samkeppnishæfni

Þær miklu alþjóðlegu breytingar sem kenndar eru við hnattvæðingu hafa mikil áhrif á Norðurlönd og stöðu þeirra í alþjóðasamkeppni. Því liggur beint við að Svíar fjalli um hnattvæðingu á formennskuárinu. Skoða þarf hvernig fagráðherranefndirnar geta eftt framtíðarsýn í samstarfinu og beitt því til að efla samkeppnishæfni Norðurlanda á alþjóðavettvangi.

Norræna framkvæmdaáætlunin um stefnu í nýsköpunar- og atvinnu-málum rennur sitt skeið á árinu 2013. Í áætluninni er kveðið á um ýmsar aðgerðir til að vekja athygli á nýsköpun á Norðurlöndum en einnig frumkvöðlastarfsemi, grænan hagvöxt, sjálfbærni, velferð og atvinnugreinar tengdar menningu og sköpun. Hugað er í auknum mæli að sóknarfærum á þessum sviðum og innbyrðis tengslum þeirra. Nýsköpun verður eitt lykilorð á nýrri samstarfsáætlun um atvinnulíf eftir 2013. Stór ráðstefna er ráðgerð á fyrri hluta ársins 2013 um atvinnustefnu til framtíðar. Þar munu væntanlega koma fram mikilvægar hugmyndir sem nýta má í nýrri norrænni samstarfs-áætlun um stefnu í nýsköpunar- og atvinnumálum.

Á formennskuárinu ætla Svíar að beina kastljósinu að nýsköpunarferlum í tengslum við margslungin samfélagsverkefni á borð við heilsubrest og öldrun, orkusölu, nýtingu náttúruauðlinda, samfélagsöryggi, framboð á vatni og matvælum og skipulagsmál. Þessi viðfangsefni eru hvatning til að leita nýrra sjálfbærra leiða en til framtíðar litið fela þau einnig í sér viðskiptatækifæri.

Nýrri samstarfsáætlun um byggðamál verður ýtt úr vör og mun hún gilda til loka ársins 2016. Ráðstefna er ráðgerð í byrjun ársins 2013 þar sem áætlunin verður kynnt og tengd við byggðastefnu í löndunum. Nýja samstarfsáætlunin fjallar um velferð, nýsköpun í þágu græns hagvaxtar, sjálfbærar borgir og þróun á heimskautasvæðum.

Þróunin í umhverfis- og loftslagsmálum er hröð um allan heim. Um víða veröld er unnið að því að aðlaga neysluvenjur og framleiðslutækni að þeim kröfum sem gerðar eru á sviði loftslags- og umhverfismála. Efla má samkeppnishæfni Norðurlanda enn frekar með því að þróa nýja tækni sem dregur úr losun. Forsendurnar eru góðar enda hafa Norðurlönd gott orð á sér í þessum efnum.

Norrænu löndin haft átt árangursríkt samstarf um norræna umhverfis-merkið Svaninn sem gefur neytendum kost á að velja umhverfisvænar vörur og stuðla þannig að vöruþróun sem hlífir umhverfinu. Merkið gerir norrænar vörur samkeppnishæfar hvað varðar umhverfis-sjónarmið og því mætti nota Svaninn sem umhverfis- og loftslags-merkingu á fleiri sviðum.

Þróa mætti sameiginlegan raforkumarkað norrænu landanna enn frekar, meðal annars varðandi afhendingaröryggi, samkeppni og orkunýtni. Styrkja þarf stöðu neytenda á raforkumarkaði. Unnið verður áfram að því að skapa sameiginlegan norrænan smásölumarkað í því skyni að ná fram meiri skilvirkni, auka framboð og bæta þjónustu við neytendur. Sameiginlegur raforkumarkaður breiðist út til stærri landsvæða með hverju árinu og tengist nú mörgum löndum í Norður-Evrópu og Eystrasaltsríkjunum. Kannað verður út frá norrænum og evrópskum sjónarhóli hvernig ryðja má úr vegi hindrunum við flutning á rafkerfum milli landa.

Ýmsar reglur í byggingariðnaði reynast fyrirtækjum fjötur um fót við sölu á þjónustu, efnum og byggingum milli Norðurlanda. Fyrir vikið minnkar samkeppni í byggingariðnaði og kostnaður eykst. Á formennskuárinu hyggjast Svíar beita sér fyrir bættum markaðs-aðstæðum í byggingariðnaði en það gæti síðar orðið fyrirmynd á vettvangi ESB. Málið verður rætt á óformlegum ráðherrafundi á formennskuárinu.

Jörðin, skógarnir og málmar hafa í aldanna rás verið grundvöllur hagsældar á Norðurlöndum. Þessar fornu auðlindir geta lagt sitt af mörkum til að auka hagvöxt sem er samkeppnishæfur en tekur jafnframt mið af áskorunum í loftslags- og umhverfismálum. Fyrirtækjum gefst kostur á að skapa ný atvinnutækifæri í þessum hefðbundnu atvinnugreinum.

Á formennskuárinu verður sjónum beint að ört vaxandi námuvinnslu. Samstarfsverkefnið NordMin verður sett á laggirnar með fjárveitingu til þriggja ára. Markmiðið er að skapa norrænan vettvang fyrir sjálfbæran hagvöxt og aukna samkeppnisfærni námuvinnslu og grjótnáms á Norðurlöndum. Að þremur árum liðnum á NordMin-verkefnið að geta haldið áfram á eigin vegum og átt sinn þátt í að vekja alþjóðlega athygli á sóknarfærum á sviði námugraftar og grjótnáms á Norðurlöndum. Viðfangsefni verkefnisins verður öll verðmætakeðja námuvinnslu, það er áætlanagerð, endurvinnsla og

auðlindanýtni en einnig atvinnuþróun sem og menntun, samstarf um rannsóknir, samfélagsleg ábyrgð fyrirtækja, jafnrétti og þekkingarbrunnur.

Nútímalegir frumkvöðlar á landsbyggðinni geta orðið aflgjafar hagvaxtar og verið í fararbroddi með staðbundnar lausnir á hnattrænum viðfangsefnum. Fyrirtæki á landsbyggðinni þurfa fjármagn til að efla samkeppnishæfni sína. Í fyrirtækjum á landsbyggðinni skortir oft þekkingu á öflun fjármagns og verður það til umræðu á ráðstefnu sem haldin verður í tengslum við árlegan fund landsbyggðar- og landbúnaðarráðherranna.

Skógar eru mikilvægir fyrir andrúmsloftið vegna þess að þeir fanga koltvísýring og eru jafnframt hráefni í lífeldsneyti. Fjallað verður um „nú tímalega skóga“ á formennskuárinu. Ráðgert er að efna til ráðstefnu um tækifæri skógræktar til framtíðar. Einnig verða kannaðar aðrar leiðir til nýsköpunar og frumkvöðlastarfsemi í dreifbýlinu sem stuðla að hagvexti.

Efnahagslegur styrkur Norðurlanda er háður því að vísindarannsóknir séu í fremstu röð og að boðið sé upp á hágæðamenntun á öllum skólastigum.

Á formennskuári Svía verður fjallað um innviði vísindarannsókna en ljóst er að samstarf á því sviði eykur vægi Norðurlanda í alþjóðlegu samstarfi um rannsóknir. Norrænt samstarf um innviði rannsókna ber að efla hjá þeim norrænu stofnunum sem fyrir eru. Þar vegur NordForsk þungt enda heldur stofnunin utan um marga innviði norrænna rannsókna.

VERKEFNI

- Ráðstefna um framtíðarstefnu í atvinnumálum á Norðurlöndum.
- Ráðstefna um nýja norræna samstarfsáætlun um byggðamál 2013-2016.
- Óformlegur ráðherrafundur um stjórnsýsluhindranir í byggingariðnaði.
- NordMin, nýtt samstarfsverkefni um námu- og grjótvinnslu.
- Ráðstefna um aðgengi að staðbundnu fjármagni.
- Ráðstefna um „nú tímalega skóga“.

Sjálfbært samfélag

Norræna velferðarkerfið þarf að vera fjárhagslega, félagslega og umhverfislega sjálfbært. Það verður að taka mið af stefnu okkar í umhverfis- og loftslagsmálum. Það þarf að byggja á heilbrigðum vistkerfum, sjálfbærri neyslu og framleiðslu, rannsóknum, menntun og nýsköpun. Nýtt norrænt stefnumótunarskjal um sjálfbæra þróun gengur í gildi 2013 og verður stýrandi í þverfaglegu samstarfi ráðherranefndanna. Árangurinn ræðst af því hvort viðkomandi fagráðherrar láta til sín taka.

Ráðstefnu um grænan hagvöxt og baráttu gegn fátækt lauk í Ríó de Janeiro í júní 2012. Í kjölfar ráðstefnunnar verður hafist handa við að undirbúa sameiginlegar norrænar aðgerðir og samstarf um þróun sjálfbærnimarkmiða og velferðarvísa til viðbótar við hefðbundna mælikvarða um verga þjóðarframleiðslu.

Á formennskuári Svía verður efnt til fimmtu ráðstefnu Norrænu ráðherranefndarinnar um sjálfbæra þróun. Markmiðið með ráðstefnunum er að efla og þróa enn frekar staðbundið og svæðisbundið samstarf um sjálfbæra þróun á Norðurlöndum. Þá er einnig stefnt að því að sýna áhugasömum erlendum gestum fram á tengsl sjálfbærrar þróunar og norrænu samfélagsgerðarinnar.

Norrænu löndin verða að halda áfram að beita sér fyrir því að ná fram bindandi alþjóðasamningi um loftslagsmál. Áfram verður unnið að því að gera samfélögin óháð losun gróðurhúsalofttegunda fyrir árið 2050. Norrænar stofnanir þurfa að efla og samræma aðgerðir í loftslags- og umhverfismálum, ekki síst til að ná þeim markmiðum sem löndin hafa sett sér í loftslagsmálum.

Á formennskuári Svía gengur í gildi ný norræn framkvæmdaáætlun í umhverfismálum fyrir tímabilið 2013-2018. Áhersla verður lögð á græna samfélagsþróun, loftslagsmál og mengun andrúmslofts, líffræðilega fjölbreytni og þjónustu vistkerfa sem og efni sem eru skaðleg umhverfinu. Á sviði efna og efnavöru munu Norðurlönd á árinu 2013 halda áfram að beita sér fyrir bindandi alþjóðlegum samningi um að takmarka notkun kvikasílfurs. Til að greiða fyrir grænum hagvexti og auðlindanýtni ber að draga úr úrgangi og efla endurnýtingu og endurvinnslu á öllum stigum.

Efla þarf aðgerðir til að bæta ástand hafs og vatna, þar á meðal í Eyrstrasalti, Norðursjó og á heimskautasvæðum. Til að tryggja sjálfbæra nýtingu sjávarauðlinda þarf að semja sameiginlegar starfsreglur um vistkerfisnálgun við skipulag norrænna hafsvæða.

Verndun fiskistofna er grundvallarforsenda þess að hægt verði að stunda fiskveiðar í framtíðinni. Fram til þessa hefur fiskveiðistjórnun tekið mið af fiskitegundum en ekki hefur verið hugað nægilega að öðrum þáttum vistkerfanna. Sjálfbærni til langframa verður einungis efld með því að semja um starfsreglur um fjölstofnastjórnun, sem er undirstaða vistkerfisstjórnunar. Svíar munu efna til málþings á formennskuárinu með það markmið að samdar verði starfsreglur um slíka stjórnun með það fyrir augum að nýta megi reglurnar víðar en á Norðurlöndum.

Norrænu löndin halda áfram samstarfi um að tryggja þol norrænna vistkerfa í samræmi við alþjóðlega samninga og markmið. Norræn samfélög verða að virða mikilvægi líffræðilegrar fjölbreytni og verðmæti vistkerfabjónustu og sýna þannig fram á að við berum virðingu fyrir náttúrunni. Mikilvægt er að þróa matsaðferðir og fleiri raundæmi um norrænar aðstæður til að auka samfélagsvitund um gildi vistkerfabjónustu. Skýrsla Norðurskautsráðsins, „Arctic Resilience Report“, hefur að geyma dýrmæta þekkingu á þessu sviði en hún verður kynnt á fundi umhverfisráðherra Norðurlanda og heimskautasvæða sem haldinn verður í Jukkasjärvi í Norður-Svíþjóð 2013.

Minni losun skammlífra loftmengunarvalda, til dæmis vegna viðar-brennslu myndi hafa jákvæð áhrif á andrúmsloft og loftslag. Formennskulandið mun vekja athygli á málinu með norrænu verkefni en einnig beita sér fyrir bindandi samkomulagi um að draga úr losun. Norrænt samstarf á þessu sviði nýtist einnig í Norðurskautsráðinu.

Brýnt er að vinna áfram að þróun endurnýjanlegra orkugjafa. Eftirspurnin eykst stöðugt vegna markmiða sem aðildarlönd ESB hafa sett sér en einnig til að ríki nái langtíamarkmiðum sínum um að nettólosun gróðurhúsalofttegunda verði úr sögunni árið 2050. Svíar munu leggja áherslu á að samstarfshættir verði í anda tilskipunar ESB um endurnýjanlega orku í því skyni að ná markmiðunum á eins skilvirkan hátt og mögulegt er. Samstarf um orkunýtni heldur áfram og lögð verður áhersla á undirbúning og framkvæmd áætlana og tilskipana ESB þar sem norrænt notagildi er greinilegast.

Gildandi framkvæmdaáætlun um norrænt orkusamstarf rennur sitt skeið í árslok 2013. Á formennskuári Svía verður samin ný framkvæmda-áætlun í orkumálum fyrir tímabilið 2014-2017.

Norrænu löndin eiga greiðan aðgang að endurnýjanlegri orku í formi vatnsorku, vindorku og líforku. Við erum í fremstu röð hvað orkunýtni snertir og höfum skapað háþróaða framleiðslutækni sem hlífir umhverfi og andrúmslofti. Hægt er að þróa endurnýjanlega orku og bæta orkunýtni við notkun hennar enn frekar. Lönd og fyrirtæki sem geta boðið upp á samkeppnishæfa orku og orkuframleiðslu munu bera sigur úr bítum. Orðstír Norðurlanda mun reynast okkur vel þegar prófaðar verða nýjar leiðir til að bæta umhverfið.

Á formennskuárinu munu Svíar huga að sóknarfærum dreifbýlisins varðandi lífsgæði og sjálfbært lífsviðurværi til framtíðar. Markmiðið um að fólk geti búið og starfað í lifandi dreifbýli án þess að það bitni á samkeppnishæfni er skýrt. Því má ná með sjálfbærum framleiðslu-háttum sem taka tillit til umhverfis, samfélags og efnahagslífs, þjóðarbúi sem tekur aukið tillit til vistkerfanna og með því að aðlaga sig þörfum og óskum morgundagsins.

Haldin verður ráðstefna um nútímalegt mataræði þar sem máltíðin verður skoðuð í víðu samhengi. Lýðheilsa, dýraheilbrigði og áhrif á umhverfið verða í brennidepli auk þess sem rætt verður um hvað nútímafólk vill og getur lagt sér til munns í framtíðinni. Ráðstefnunni er ætlað að miðla þekkingu um matvæli, máltíðir, mataræði og sóknarfæri í matvælaíðnaði og hafa áhrif á ráðamenn og neytendur. Takmarkið er að bæta matvælaeftirlit og efla fræðslu um matvæli. Svíar munu á formennskuárinu leggja mikla áherslu á hvernig draga má úr þeirri miklu sóun matvæla sem á sér stað við framleiðslu og neyslu á matvælum.

VERKEFNI

- Hleypa krafti í starf fagráðherranefndanna að nýrri norrænni áætlun um sjálfbæra þróun.
- Fimmta ráðstefna Norrænu ráðherranefndarinnar um sjálfbæra þróun.
- Kynna sameiginlegar grunnreglur um vistkerfisnálgun í skipulagi hafsins.
- Ráðstefna um vistkerfisnálgun í fiskveiðistjórnun.
- Ýta úr vör norrænu verkefni um að draga úr skammlífum loftmengunarvöldum.
- Ráðstefna um samstarf norrænu landanna um það markmið að nettólosun gróðurhúsalofttegunda verði engin árið 2050.
- Hefja norrænar aðgerðir til að fyrirbyggja myndun úrgangs og endurvinnna úrgang.
- Semja og samþykkja nýja framkvæmdaáætlun í orkumálum fyrir tímabilið 2014-2017.
- Ráðstefna um nútímalegt mataræði.

Viðfangsefni vegna lýðþróunar

Norrænu löndin þurfa að bera saman reynslu sína af stefnumótun til að bregðast við þeim afleiðingum sem breytt aldursskipting fólks hefur á þjóðarhag. Norrænn vettvangur verði settur á laggirnar til að afla þekkingar um þessi mikilvægu mál. Hafist hefur verið handa á ýmsum sviðum en starfið þarf að þróa enn frekar.

Á árinu 2012 hófst norrænt verkefni um svæðisbundna stefnumótun til að bregðast við lýðþróun en það er fjármagnað af Norrænu ráðherra-nefndinni. Forsagan var sú að mikil greiningarvinna hafði verið unnin en þekkingu skorti á því hvernig bregðast mætti við nýjum viðfangsefnum með stefnumótandi þróunarstarfi.

Verkefnið hefur nú skilað af sér handbók en þar er meðal annars að finna 150 dæmi um afgreiðslu mála sem tengjast lýðþróun og gagnvirk kort sem sýna aldursskiptingu íbúa á svæðum og í sveitarfélögum og áskoranir þar að lútandi. Fjögur svæðisbundin málþing hafa verið haldin á Norðurlöndum þar sem handbókin hefur verið kynnt og rædd. Brýnt er að miðla fenginni reynslu og efla þekkingu og í því sambandi geta leiðbeiningarnar komið að góðu gagni. Lýðþróunarverkefnið á einnig að fela í sér áætlun sem veitir styrki í verkefni. Henni er ætlað að styðja nýstárlegar lausnir og stefnumótun sem svæði og sveitarfélög geta beitt til að bregðast við lýðþróun. Svíar hyggjast þróa áætlunina enn frekar á formennskuárinu.

Nýrri norrænni samstarfsáætlun um vinnumál verður ýtt úr vör á árinu 2013. Áhersla er lögð á lýðþróun og langtímaverkefni tengd hnattvæðingu. Markmiðið er að fjölga störfum og draga úr atvinnuleysi karla og kvenna. Á sviði vinnuréttar felst meginverkefnið í að fylgja eftir áskorunum sem blasa við norrænni samfélagsgerð og aðlagða hana að æ hnattvæddari vinnumarkaði og atvinnulífi. Hér er á ferðinni mikilvægt verkefni í norrænu samstarfi.

Svíar vilja beita nýju samstarfsáætluninni til að gera vinnumarkaðinn aðgengilegan fyrir alla. Breytt aldursskipting fólks og herra hlutfall ellilífeyrisþega hafa í för með sér að framfærslubyrði fólks á vinnufærum aldri eykst enn frekar. Skoðuð verða norræn fyrirmyndardæmi um hvernig greiða má götu kvenna og karla sem eiga erfitt með að fóta sig á vinnumarkaði, þar á meðal ungs fólks, fólks af erlendum uppruna og fólks með skerta starfsgetu. Vinnumarkaður

fyrir alla fjallar einnig um stöðu eldri borgara á vinnumarkaði. Það á ekki aðeins við um eftirspurn eftir eldra vinnuafli heldur einnig starfsumhverfi, skipulag vinnunnar og starfshætti sem geta komið í veg fyrir að fólk hverfi of snemma af vinnumarkaði.

Hækkandi meðalaldur fólks gerir auknar kröfur um framboð og gæði umönnunar fyrir eldri borgara. Sífellt þarf að meta og þróa öldrunarþjónustu rétt eins og alla aðra starfsemi til að fullnægja megi þörfum á skilvirkan og nútímalegan hátt. Þá þarf að bæta öldrunarþjónustu í þá veru að skjólstæðingarnir njóti virðingar og öryggis og þeim verði gert kleift að vera sjálfbjarga eins lengi og unnt er. Lífsgæði einstaklingsins eru í húfi en einnig hagkvæmni og sjálfbærni þjóðarbúsins. Á formennskuári Svía verður haldin ráðstefna um eftirlit og eftirfylgni öldrunarþjónustu með það að markmiði að tryggja gæði og þróa nýjar aðferðir.

Norræna velferðarkerfið byggir á sameiginlegum gildum þar sem margt er líkt en einnig ólíkt með löndunum. Formennskulandið vill einkum varpa ljósi á afleiðingar lýðþróunar fyrir almannatryggingakerfi landanna og hvernig þróa má kerfin og efla. Í tengslum við fund félags- og heilbrigðisráðherranna á árinu 2013 verður ráðstefna um norrænu almannatryggingakerfin.

VERKEFNI

- Skapa sameiginlegan norrænan vettvang til að leysa svæðisbundin viðfangsefni vegna breyttrar aldursskiptingar fólks.
- Semja áætlun sem veitir styrki til verkefna um lausn viðfangsefna sem tengjast lýðþróun.
- Ráðstefna um gæði í öldrunarþjónustu.
- Ráðstefna um norrænu almannatryggingakerfin.

Norðurlönd og umheimurinn

Samhliða starfi Norrænu ráðherranefndarinnar eiga löndin óformlegt samstarf um ýmis innlend og alþjóðleg málefni. Við vinnum oft saman að málum í tengslum við alþjóðastofnanir og alþjóðlegar samningaviðræður.

Svíar gegna formennsku á fundum norrænu forsætis- og utanríkis-ráðherranna (N5) á árinu 2013. Svíar gegna einnig formennsku á sambærilegum fundum Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna (NB8). Norrænt samstarf um utanríkis- og öryggismál er orðið víðtækara en áður og hið sama á við um samstarf Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna (NB8), ekki síst í kjölfar Stoltenberg-skýrslunnar um norrænt utanríkis- og öryggismálasamstarf og Birkavs-Gade-skýrslunnar um samstarf Norðurlanda og Eystrasaltsríkjanna. Ráðherrar og embættismenn Norðurlanda og Eystrasaltsríkja eiga víðfeðmt og lifandi samstarf um ýmis mál sem gagnast öllum löndunum.

Grannsvæðasamstarf Norrænu ráðherranefndarinnar fer fram á mörgum sviðum. Samstarfið hófst þegar Eistar, Lettar og Litháar endurheimtu sjálfstæði sitt upp úr 1990. Um miðjan tíunda áratug 20. aldar hóf ráðherranefndin samstarf við Norðvestur-Rússland og er það orðið nokkuð víðtækt. Aðgerðir ráðherranefndarinnar í málefnum Hvíta-Rússlands felast einkum í samstarfi við Evrópusambandið um rekstur sjóðs sem styrkir hvítrússneska útlagaháskólann (EHU) í Vilnías. Ráðherranefndin tekur einnig þátt í verkefnum í tengslum við Eystrasaltsáætlun og Norðlæga vídd ESB. Norræna ráðherranefndin hefur innleitt samstarf við nágranna í vestri þar sem Kanadamenn eru í fararbroddi. Norræna ráðherranefndin er áheyrnarfulltrúi í Norðurskautsráðinu en í samstarfsáætlun ráðherranefndarinnar um heimskautasvæðin er lögð áhersla á norræn forgangsmál í stefnumótun á heimskautasvæðum.

Svíar munu á formennskuárinu vinna áfram að grannsvæðaaætluninni. Gildandi samstarfsáætlunum við Eistland, Lettland, Litháen og Norðvestur-Rússland lýkur á árinu 2013. Framhald samstarfsins verður ákveðið á formennskuári Svía og hefur starfshópur verið skipaður til að undirbúa ákvörðun þar að lútandi.

Á formennskuári Svía verður haldinn þemafundur þar sem litið verður til framtíðar Norðurlanda og ESB. Evrópuráðherra Svía boðar til fundarins þá norrænu ráðherra sem fara með Evrópumálefni í sínum heimalöndum.

Í febrúar-mars á formennskuárinu verður norræn menning í öndvegi á Nordic Cool-hátíðinni í Kennedy Center í Washington. Miðstöðin hefur veg og vanda af dagskránni þar sem boðið verður upp á glæsilegt úrval af norrænni list og menningu. Á Nordic Cool verða bæði listir og stjórnmálalíf Norðurlanda til umfjöllunar og því verður hátíðin dýrmætur vettvangur fyrir norrænt samstarf og samskipti Norðurlanda við Bandaríkin. Sú athygli sem Norðurlönd munu njóta sem heild gefur kost á umræðum um norræna velferðarkerfið og önnur samfélagsleg málefni sem eru ofarlega á baugi. Ýmsir þættir norrænnar samfélagsgerðar verða kynntir á málþingum og öðrum viðburðum í tengslum við menningarhátíðina.

VERKEFNI

- Gegna formennsku Svía í N5.
- Gegna formennsku Svía í NB8.
- Leiða undirbúning að grannsvæðasamstarfi til framtíðar.
- Halda fund Evrópuráðherra um Norðurlönd og ESB.
- Standa að norrænni sviðslistahátíð í Kennedy Center í Washington.

Skipulagsbreytingar hjá Norrænu ráðherranefndinni

Á tímum mikils umróts í alþjóðamálum er lifandi norrænt samstarf háð því að við séum stöðugt reiðubúin til að endurskoða samstarfshætti landanna. Skipulagsbreytingar á norrænu samstarfi á undanförnum árum tókust með miklum ágætum, meðal annars í kjölfar skýrslu sem unnin var á árinu 2008. Endurskipulagningunni er þó ekki lokið. Allar ráðherranefndirnar þurfa stöðugt að íhuga hvort breytinga sé þörf í norrænu samstarfi í samræmi við nýjar aðstæður. Stuðla ber að þverfaglegu samstarfi milli sviða. Þannig gefst formennskulandi hverju sinni kostur á að einbeita sér að stefnumótandi málum og pólitískri forgangsöröðun.

Töluverðar breytingar voru gerðar á fjárlagagerð þessa árs en þá var hnattvæðingarliður sameinaður fjárlögum formennskulandsins í sameiginlegan sjóð fyrir forgangsverkefni. Meginmarkmið breytinganna var að hleypa þrótti í norrænt samstarf og skapa svigrúm fyrir nýstárlega nálgun sem nauðsynleg er til þess að greiða fyrir samstarfinu. Svíar verða fyrsta formennskuríkið sem styðst við hinn nýja fjárlagalið.

Samstarfsráðherrarnir þurfa að ræða hvað læra megi af nýju skipulagi. Í framhaldinu ræði þeir hvernig ráðherranefndin geti búið þannig um hnútana að fjárlagagerðin opni nýjar leiðir fyrir nýtingu fjármagnsins og verði sveigjanlegri og meira stefnumótandi.

norden

Norræna ráðherranefndin

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

REGERINGSKANSLIET

Nánari upplýsingar um formennsku
Svíá í Norrænu ráðherranefndinni
er að finna á
www.regeringen.se/norden2013
frá desember 2012.

Skrifstofa formennskunnar:
Utrikesdepartementet
EU-enheten
Nordisk-baltiska gruppen
SE-103 39 Stockholm
Sverige
Sími (skiptiborð):
+46 8 405 10 00